JAAKKO AUTIO

TILALLISEN KUUNTELEMISEN ARKKITEHTUUREJA III

Kuulijan paikka

2026

jaakkoautio.com

TILALLISEN KUUNTELEMISEN ARKKITEHTUUREJA III

Kuulijan paikka

2026

JAAKKO AUTIO

KIRJA

Tilallisen kuuntelemisen arkkitehtuureja III
Kuulijan paikka
Ensimmäinen painos 2026
Tekstit ja taitto: Jaakko Autio
Lainaus s. 64: Merja Männikkö

KUVAT

OWLA-kuunteluhuone, Saapumisen harjoitukset ja esitykset Satulassa: Jaakko Autio 2026
Kaiuttimet Jurmon kentällä ja Kristiinankaupungin niemenkärjessä: Jaakko Autio 2026
Kuulijat penkillä: Joonas T. Laine 2026

OIKEUDET

© 2026 Jaakko Autio
Kaikki oikeudet pidätetään.
ISBN 978-952-19725-0-8 (pehmeäkantinen)
ISBN 978-952-19725-1-5 (PDF)

PAINATUS

Painettu Suomessa 2026. Kirjaintyyppi EB Garamond.

KIITOKSET

Henna-Maria Hanhineva, Heta Haapsamo, Vaatu Ravela, Merja Männikkö ja Eerika Arposalo, Saapuminen-työryhmä
Cantio Laudis, Cassiopeia ja Tuiran Kamarikuoro, kuoronjohtajat Olli Heikkilä ja Satu Korpi
Anna Voutilainen, OWLAn sävellys
Oulun taidemuseo ja Lumo Art & Tech Festival
Staffan Martikainen ja Jarmo Pikkujämsä, Studio Fremdeling, Kristiinankaupunki
Art in Malakta ry ja Kristiinankaupungin kulttuuripalvelut
Oulun Valistustalo ja Oulu2026-ohjelma, Saapumisen rahoitus
John Nurmisen Säätiö, Meren puolella -ohjelma
Taiteen edistämiskeskus, kuvataiteen näyttöapuraha

Havaintotilanteen rakentaminen 7

Pystysuuntainen dramaturgia 12

Välisyys: yhteinen tila, yksityinen kokemus 20

Sama penkki kolmessa maisemassa 35

Kaikki tapahtuu ihmisten kautta 39

Mitä työni palvelee 46

Kuunteleminen tilallisena ehtona 53

Kun äänestä tulee huone 60

Vastapäätä 66

Havaintotilanteen rakentaminen

Läheisyydestä, leikkauksesta ja siitä kenen puolella olen

Kun perhe keskustelee keskenään monikanavaisessa ääni-installaatiossa, oleellisinta ei välttämättä ole se, mitä sanat merkitsevät. Oleellista voi olla läheisyyden leikki. Miten puheenvuoro avataan? Kuinka joku vastaa? Miten toinen vetäytyy ja palaa? Kuinka paljon kiusoittelua yhteys kestää? Miten hengitys, tauko, äänen lämpötila ja naurun rytmi kertovat siitä, että ihmiset tuntevat toisensa?

Monikanavaisessa tilassa äänilähteet kuuntelevat toisiaan ja puhuvat keskenään. Kuulija voi siirtyä lähemmäs yhtä ääntä ja samalla kuulla, miten muut äänet kannattelevat sitä. Hän saa olla kärpäsenä vuorovaikutustilanteessa, mutta turvasta käsin. Hänen oma asemansa ei ole vaarassa. Hänen ei tarvitse keksiä oikeaa vastausta, pitää yhteyttä yllä tai varoa loukkaavansa ketään. Hän voi kuunnella, kuinka yhteys syntyy toisten välillä.

Yhdessä Jurmon tallenteessa perheen tyttäret alkoivat kurmottaa isäänsä, koska tämä oli mikrofonin vuoksi tavallista hiljaisempi ja ujompi.

Tilanne päätyi siihen, että koko perhe kikatti ja kertoi tarinoita asuntovaunusta, jossa ei ollut kunnollista vessaa ja jossa kaikki olivat vuorollaan joutuneet käyttämään samaa pientä tilaa. Tarinan sisältö ei ollut suuri. Tärkeää oli se, mitä suhteessa tapahtui. Tyttäret saattoivat kiusata isää, eikä siitä seurannut rangaistusta, vetäytymistä tai yhteyden katkeamista. Kaikki nauroivat.

Läheisyys kuuluu siinä, kuinka paljon leikkiä suhde kestää ilman, että yhteys rikkoutuu.

Minä en auta paikallisia löytämään oikeita sanoja. Rakennan kuulijalle tilanteen, jossa sanojen välissä toimiva yhteys voidaan kuulla. Teos ei tallenna vain sitä, mitä perhe sanoo. Se tuo kuuluville sen, miten perhe pitää yhteyttä yllä.

Tähän tarvitaan muotoa. Materiaalin dialogit voivat olla rytmisesti, lämpötilaltaan ja sosiaaliselta jännitteeltään hyvin kaukana toisistaan. Jurmon kappelin polkuharmoni löytyi vasta pitkän tuskailun jälkeen. Sen avulla saatoin nitoa dialogit toisiinsa selittämättä niitä: se katkaisee sosiaalisen informaation virran, palauttaa paikkaan ja hiljaisuuteen ja avaa pyhän tunnun ilman uskontoa.

Tilallinen ääni on yksi huomion muoto. Kuulokkeissa suoraan puhutteleva ääni on toinen. Tiinan, Akasakan ja Aino Mattsonin ohjatut meditaatiot antavat mahdollisuuden siirtyä intiimimpään, yksipisteisempään kuuntelemiseen. Kuulokkeet voivat olla armoa ankaran tilallisen dramaturgian keskellä. Niissä ihminen saa neljä minuuttia aikaa suunnata huomion yhteen ääneen ja ehkä huomata kestäneensä paikallaan pidempään kuin luuli pystyvänsä.

TURVALLISUUS RAKENTEENA

Turvallisuus on rakenteellinen periaate: kenenkään perse ei saa olla vaarassa, ja se on tehtävä rakenteella eikä lupauksella.

Äänitetyt ihmiset esiintyvät teoksessa nimettöminä. Kaikki tietävät olevansa äänityksessä: heillä on nappimikrofonit poskillaan, ja olen sanonut selvästi, ettei nimillä pidä juoruta, koska kaikki tallennetaan. Olen kertonut myös, mihin äänitystä käytetään: että se leikataan, että se sijoittuu kaiuttimiin saarella ja että ohikulkija voi kuunnella sitä. Käyn materiaalin läpi kokonaan.

En käytä puhetta, joka paljastaa ihmisen sairauden, alkoholismin, psykologisen epävarmuuden tai jotakin sellaista, mikä voisi kääntyä häntä vastaan. Jos materiaali ei ole ihmisen puolella, jätän sen pois.

Tämä on tietoinen sensuuri ja selvä eettinen valinta. Nimettömyys ei silti ole sama asia kuin tunnistamattomuus. Pienessä yhteisössä ääni, murre ja kerrottu tilanne voivat riittää siihen, että kuulija tietää kenestä on kysymys. Leikkaus suojaa ihmisarvoa, ei henkilöllisyyttä. Suojelu ei myöskään tarkoita, että jättäisin pois tavallisen kitkan, epäröinnin ja erimielisyyden; ne kuuluvat siihen, mitä ihmisten välillä on.

Kuulija on velkaa äänitetyille vähintään sen, ettei hänelle tarjota heidän haavoittuvuuttaan viihteenä. Minä olen velkaa äänitetyille sen, että käytän ammattitaitoani heidän puolellaan. Osallistujien ei tarvitse osata purkaa monikanavaisen ääni-installaation rakennetta tai tietää, miten materiaalin dramaturginen merkitys syntyy. Minä tiedän, mitä teen muodon kanssa. Eettisyys ei tarkoita, että luovun taiteellisesta auktoriteetistani tai että jokainen osallistuja ryhtyy teoksen kanssani ohjaajaksi. Se tarkoittaa, että tunnistan tarkasti, mihin auktoriteettini ulottuu.

Minulla on valta rakentaa muoto, mutta ei varmaa tietoa siitä, mitä kuulijan psyykessä tapahtuu. Voin rakentaa havahtumisen mahdollisuuden. En voi luvata havahtumista.

Pystysuuntainen dramaturgia

Viipymisestä ja lupauksen rajasta

Lineaarinen dramaturgia kysyy, mitä tapahtuu seuraavaksi, ja pystysuunta sitä, mikä tulee havaittavaksi, jos ihminen ei lähde vielä pois. Siinä on mielihyvää, vaaraa, katarsista ja sankarin matka. En pidä sitä pinnallisena. Tunnistan saman kaaren myös omassa elämässäni. Pystysuuntainen dramaturgia on työtä, jolla tuosta suunnasta tehdään rakenne: se järjestää, paljonko aikaa ja tilaa havainnolle jää.

Se ei kokoa lisää tapahtumia, vaan muuttaa saman tilanteen syvyyttä. Aluksi ihminen kuulee sanoja. Sitten hän kuulee äänen lämpötilan. Sitten hän kuulee hengityksen, tilan, oman levottomuutensa ja sen, kuinka hänen huomionsa etsii seuraavaa kohdetta. Jos olosuhde kantaa, aika voi hellittää. Huomio, joka on siihen asti pudonnut irti heti tartuttuaan, saa paikan, jossa se voi pysyä. Ensin sekunnin, sitten pidempään. Jossain kohdassa pysyminen lakkaa vaatimasta ponnistusta ja alkaa itse lämmittää.

Kuvaan näitä siirtymiä dramaturgian ja kokemuksen karttoina. Ne eivät ole diagnooseja kuulijan tilasta. Ammattitaitoni ei anna minulle oikeutta päätellä, että teoksessa pitkään viipyvä ihminen olisi syvällinen ja ovelta kääntyvä pinnallinen. Kääntyminen ei todista mitään, eikä lähtevälle tarvitse kuvitella syytä.

Teoksen äärelle jääminen ei todista ihmisen arvosta. Se kertoo vain, että teoksen ja tuon hetken välille syntyi riittävä suhde viipymistä varten.

Kun sanon, että läsnäoloa on harjoiteltava, en tarkoita, että se olisi palkinto kurinalaisille. Läsnäololle on annettava piste ja paikka, josta se voi lämmetä ja levitä. Se on kuin tuli: se tarvitsee suojaa, aikaa ja materiaalia. Jos kukaan ei pidä siitä huolta, se sammuu.

Oma harjoitushistoriani on harjoittanut omaa instrumenttiani. Ensimmäinen retriitti oli tammikuussa 2002, kymmenen päivää hengityksen seuraamista thaimaalaisessa luostarissa. Samaan luostariin olen palannut neljätoista kertaa. Muodollista istumista on kertynyt noin kymmenentuhatta tuntia. Luvut eivät ole ansioluettelo.

Ne kertovat vain, kuinka pitkään yhtä asiaa voi tehdä ilman että se johtaa sinne, minne luuli.

Harjoitus on ollut hengityksen seuraamista sellaisena kuin sitä tehdään Thaimaan metsätraditiossa. Ei visualisointeja. Hengityksen parissa pysymistä, sen hienovaraisten laatujen kultivointia ja kehon ja mielen linjaamista toisiinsa.

On rehellistä sanoa, että tällainen läheisyys itseni kanssa on ollut minulle mahdollista lähes vain retriiteissä. Sen tekee mahdolliseksi olosuhde: koko päivän kantava aikataulu, puhelimettomuus, hiljaisuus, ryhmän tuki ja ohjaus. Yksin kotona samat asiat eivät avaudu samalla tavalla.

Mä en voi väittää omistavani mun tietoisuutta enkä terveyttä. Mä voin rakentaa semmoisia toimivia rakenteita ja metodeja.

Tämä on kirjan kannalta olennaista, koska se on sama havainto kuin teoksissani: kokemus syntyy olosuhteessa, ja tekniikka on yksi tapa rakentaa sitä.

Ohjauksessa on tekniikoita, vaikka moni väittää ettei ole: miten linjautua hengitykseen, missä asennossa istua, milloin olla hiljaa ja milloin ravistella jännitteitä pois. Tällaista tietoa kertyy vuosien varrella paljon, eikä se katoa siinäkään tapauksessa, että tyyli on lopulta vain istumista ilman kohdetta.

Se on opettanut tunnistamaan kollektiivista virtausta, oman ja toisen tunnetilan eroja sekä niitä vastuksia, jotka tulevat näkyviin, kun huomio ei pääse pakenemaan. Vuonna 2009 jouduin vaihtamaan tyylin. Se mikä oli toiminut, lakkasi toimimasta, ja tilalle tuli pelkkä istuminen ilman kohdetta. Silloin avautui se, mitä kutsun kahden maailman tiedoksi. Tiedän mitä pitäisi tehdä, ja toimin silti niin kuin toimin. Tieto siitä, mitä maailma voisi olla, kulkee rinnakkain sen todistamisen kanssa, mitä se on.

Niihin vuosiin kuului ihminen, jonka kanssa istuin päivittäin. Asutimme yhdessä sitä takertumatonta todellisuutta, ja se oli hienoa aikaa. Se loppui kesään 2015. Se rikkoi sydämen isosti ja pakotti katsomaan koko harjoitusta kriittisesti.

Ja sen pahan tunteen kohtaaminen, että se ei ole maailmanloppu, se on tavallaan se harjoitus, mitä mä en sillon suostunut tekemään, mutta mihin joku elämä mua työnsi, mihin mä olin haluton menemään.

Siitä alkoi oikeastaan tämä nykyinen suunta.

Siksi minua yököttää jokainen lupaus autuudesta. En voi suositella meditaatiota kenellekään suoraan, koska tie on tuskainen. Siinä työskennellään oman itsen parissa ja niiden voimien kanssa, jotka vaikuttavat ihmisessä näkymättömistä kentistä käsin. Työ ei vie pysyvään ykseyteen eikä valaistumiseen. Kärsimys ja takertuminen tulevat tutuiksi. Voimattomuus, yksinäisyys ja erillisyys tulevat tutuiksi. Ei ollut minusta maailmaa muuttamaan, eikä oikeassa oleminen auta.

Tämä historia ei anna minulle auktoriteettia toisen ihmisen sisäiseen kokemukseen. Se antaa pääomaa olosuhteiden rakentamiseen.

Käytännössä se näkyy päätöksinä, jotka voi mitata. Penkki on paikka, jossa keho pysähtyy ja katse saa horisontin, joten teos rakennetaan sen ympärille eikä kulkureitille.

Kaiuttimien väliin jätetään etäisyys, jotta suunnat pysyvät erotettavina eikä ääni sulaudu yhdeksi. Ääni ei liiku kaiuttimesta kaiuttimeen. Hiljaiset kohdat ovat tarpeeksi pitkiä, että korva palaa mereen ja tuuleen. Harmonivälike antaa edellisen huoneen väistyä ennen seuraavaa. Kuulija saa lähteä kesken selittämättä, ja avajaisissa odotin ennen kuin puhuin.

No siis mä istuin maassa, jalat ristissä, en suorana vaan ristissä. Kädet oli takana ja sitten mä nojasin mun käsiin. Tavallaan semmoinen sortti meditaatioasentohan se on tavallaan, mutta semmoinen aika rento ja lunki.

Näitä en ole oppinut koulussa vaan istumalla paikallani.

Taiteellinen substanssi ei synny teoksen vaikeudesta eikä siitä, että teos erottaisi syvälliset ihmiset pinnallisista. Se syntyy harjoitetusta kyvystä rakentaa olosuhteita, joissa huomio voi syventyä.

Turvallisuus mahdollistaa ankaruuden. Vapaaehtoisuus on yksi vastuksen ehto, mutta ei ainoa: tarvitaan myös riittävä tieto siitä, mihin on tullut, yksityisyys ja se, etten säikäytä kuulijaa äkillisellä voimakkuudella tai aseta häntä yhtäkkiä toisten katseen alle. Yllätys sinänsä kuuluu työhön; huomaaminen on itsessään yllätys. Tilallinen ääni ja intiimi kuulokeääni muodostavat yhdessä olosuhteen, jossa huomio voi liikkua avaruudesta pisteeseen ja takaisin.

PALAUTUMISEN MAHDOLLISUUS

En voi tietää, mitä teos myöhemmin tekee kuulijan elämässä. Voin kuitenkin sanoa nähneeni tilanteita, joissa taiteessa syntynyt herkistyminen ei jäänyt vain näyttelytilaan.

RE-BIRTH oli Kaapelitehtaalle rakennettu teos kuolemasta ja uudesta alusta. Sen äärellä mies, joka oli päätynyt Brasiliassa vankilaan ja myöhemmin jollakin epätodennäköisellä tavalla näyttelyyn, muisti itsensä ennen Brasiliaa ja ennen vankilaa. OWLAn kokemus taas johti vuotta myöhemmin kokonaisen opinnäytteen kirjoittamiseen: Sara Oussaidenin You Can Touch the Water.

Nämä eivät todista yleistä vaikutusta. Toinen on välitön kokemusraportti, toinen pitkä työ teoksen jälkeen. Ne osoittavat jotakin pienempää ja minulle riittävää: joskus rakennettu havaintotilanne liittyy ihmisen elämään tavalla, joka jatkuu teoksen ulkopuolella.

Teos ei välttämättä vie kuulijaa uuteen paikkaan. Se voi palauttaa hänet johonkin, minkä hän jo tiesi.

Tämä palautuminen on usein hetkellistä, ja juuri hetkellisyys tekee siitä muistamisen: suunta löytyy uudelleen. Teos voi hetkeksi palauttaa ihmisen yhteyttä itseensä, toisiin ja maailmaan. Se ei lupaa, että yhteys säilyy. Sydäntä ei voi pakottaa avautumaan taideteoksen aikataulussa.

Välisyys: yhteinen tila, yksityinen kokemus

Kuulijan saapumisesta, omasta äänestä ja toisen tuntemattomuudesta

SUHTEIDEN SUUNNAT

Kun yksi ihminen puhuu ja muut antavat hänelle tilaa, syntyy meille tuttu kuuntelemisen tilanne. Muut ovat läsnä myös silloin, kun he eivät sano mitään. He hengittävät, odottavat, valmistautuvat ehkä vastaamaan. Seuraava puheenvuoro voi jatkaa edellistä, asettua sitä vastaan tai tuoda keskusteluun jotakin, mitä kukaan ei osannut odottaa. Kuuntelemme sanojen mukana sitä, mitä ihmisten välillä tapahtuu.

Tällaisesta tilanteesta monikanavaiset teokseni saavat muotonsa. Yhden ihmisen ääni kuuluu yhdestä suunnasta. Toisella äänellä on toinen paikka. Niiden välille muodostuu suhteita, joita kuulija voi lähestyä, seurata ja vaihtaa. INTER-sarjan välisyys alkaa tästä: äänet kuuluvat jollekin, ja niiden kuuluminen tapahtuu suhteessa muihin.

Teosteni immersiota on helppo kuvata ympäröivänä äänimerenä. Minulle olennaisempaa on se, että kuulija tunnistaa ihmisten välisen tilanteen ja löytää itsensä sen ääreltä. Laulussa ja puheessa kuuluu, miten annamme toisillemme tilaa ja miten oma äänemme etsii paikkaansa.

Minun suhteeni sinuun ja sinun suhteesi minuun ovat eri suhteita. Jo kahden ihmisen välillä kulkee kaksi suuntaa. Kolmen ihmisen kesken niitä on kuusi, neljän kesken kaksitoista. Tämä laskutapa ei tavoita kaikkea yhdessä olemisesta, mutta se auttaa hahmottamaan, kuinka nopeasti suhteiden verkosto kasvaa. Yhteisessä tilassa olemme myös niiden suhteiden äärellä, jotka eivät kohdistu suoraan meihin. Kuulen, miten sinä vastaat toiselle. Huomaan, kuka odottaa ja kuka tulee kuulluksi.

KUULIJAN SAAPUMINEN

Kun äänitteet soivat tyhjässä huoneessa, niiden välillä voi tapahtua sävellyksellisiä muutoksia. Käytän sattumanvaraisuutta: harjoitusten, laulun ja puheen osiot voivat seurata toisiaan eri järjestyksissä. Tallennetut ihmiset eivät kuitenkaan enää opi toisiltaan.

Heidän välisensä tilanne on jo tapahtunut. Teoksen merkitys kuuntelutapahtumana alkaa syntyä, kun joku saapuu sen äärelle.

Ajattelen usein haahuilijaa. Ihmistä, joka on lähtenyt kävelylle ja tulee julkisessa tilassa teoksen piiriin ilman erityistä aikomusta kohdata taidetta. Hän kuulee ihmisiä. Joku laulaa, toinen kertoo elämästään. Ehkä hän tunnistaa jotakin niin tavallista, ettei sitä tarvitse ensin opetella: olemme suhteissa toisiimme, ajattelemme muita ja etsimme omaa paikkaamme heidän joukossaan.

Teoksessa voi viipyä ilman, että pitäisi esitellä itsensä. Oman kokemuksen voi pitää kokonaan yksityisenä. Silti sen kanssa voi olla muiden lähellä. Minua kiinnostaa, voiko jokin hyvin henkilökohtainen saada näin yhteisen tilan ilman, että sitä tarvitsee sanoa ääneen.

Retriitin jälkeisessä jakamispiirissä olen tunnistanut, miten toisenlainen teko on sanoa jotakin kokonaisen ryhmän kuultavaksi kuin kahden kesken. Vastaanottajana on yhteinen kuunteleva läsnäolo, jota voisi kutsua väeksi. Installaatiossa etsin mahdollisuutta siihen, että tällainen yhteisyys olisi koettavissa myös puhumatta.

LÄHELLE PÄÄSEMINEN

Elävän kuoron keskellä en voi mennä aivan laulajan viereen kuuntelemaan häntä muuttamatta tilannetta. Läheisyyteni tulee hänen havaittavakseen: hän voi alkaa tarkkailla itseään, väistää tai esiintyä minulle. Äänitteen äärellä tämä vastavuoroinen paine hellittää.

Olen kutsunut tätä kärpäsenä havainnoimiseksi. Kuulija saa lähikuvan ihmisestä: hengityksestä, ponnistuksesta, epäröinnistä ja siitä, kuinka ääni yrittää löytää sävelen. Kuoroharjoituksessa kaikki eivät aina osu samaan aikaan. Sävel huojuu, rytmi karkaa ja laulaminen on välillä tarpomista. Silti kokonaisuus voi kuulostaa eheältä ja kantavalta.

Tässä on minulle armoa. Yksittäisen laulajan ei tarvitse olla virheetön, jotta hänen äänensä kuuluisi kokonaisuuteen. Kun kuulen tämän toisessa, voin ehkä sallia itselleni saman.

Mä en oikein voi ihastua ja rakastua itteeni, mutta ehkä mä voisin tuntea hyväntuulisuutta. Kyllä mä myötätuntoa voin itteni kohtaan tuntea. Ehkä mä voin tuntea rakkauttakin itteäni kohtaan.

Tämä ei ole teoksen vaatima oivallus. Se on mahdollisuus, jonka olen löytänyt kuuntelemalla.

Äänen läheisyys ei anna minulle varmaa tietoa laulajan sisäisestä elämästä. Kuulen hänen tekemistään ja muodostan siitä käsityksiä. Voin tunnistaa ponnistuksen tietämättä, mitä hän itse ajattelee. Toinen saa säilyä osittain tuntemattomana myös silloin, kun hänen äänensä tulee aivan lähelle.

KOKONAISUUS YHDESTÄ PAIKASTA

Kun kaikki äänet tulevat samasta pisteestä, huomioni kiinnittyy helposti musiikkiin arvioitavana kokonaisuutena: pidänkö siitä, onko se onnistunutta. Kun jokaisella äänellä on oma fyysinen paikkansa, voin lähestyä yksittäistä ihmistä ja kuulla samalla hänen suhteensa muihin. Siksi teoksissani ei ole yhtä oikeaa kuuntelupaikkaa.

Joskus pyydän kuulijaa vaihtamaan paikkaa ainakin kahdesti: lähelle tulee toinen laulaja, aiemmin selvästi kuulunut ääni etääntyy, sama teos järjestyy uudelleen. Toivon tämän horjuttavan ajatusta paikasta, josta kokonaisuus olisi lopullisesti hallittavissa.

OMAN ÄÄNEN JÄLLEENKUULEMINEN

Minua kiinnostaa tosi paljon se hetki, jolloin ihminen kuulee oman äänensä uudelleen. Kerron usein kahden kesken kullekin laulajalle, mistä kaiuttimesta hänen äänensä tulee. Se on merkityksellistä ja paljasta. Tämä hetki on toistunut teoksesta toiseen: ARMOssa, ON THE BORDERissa, RE-BIRTHissä ja nyt SALATUSSA. Ihmiselle on tärkeää löytää oma äänensä muiden joukosta: tietää, missä hän on tässä kokonaisuudessa, ja kuulla samalla, ketkä ovat hänen ympärillään.

En tiedä etukäteen, mitä kukin siinä kohtaa. Yksi viipyy oman kaiuttimensa äärellä pitkään, toinen siirtyy nopeasti pois. Joku kuulee vain sen, mikä ei hänen mielestään onnistunut. Narvan Kreenholmissa yksi opiskelija ei löytänyt omaa ääntään lainkaan ja arveli tulleensa rajatuksi pois.

Neljäkymmentä laulajaa oli hajautettu niin, ettei kukaan voi tunnistaa kuka laulaa mitä. Tilanne, jossa oman äänen voi löytää, sisältää aina mahdollisuuden jäädä löytämättä. Hetki ei ole teoksen lupaus eikä sen todiste. Se on kohta, jossa tallennettu ihminen tulee itse kuulijaksi, ja jossa hänen äänensä palautuu hänelle osana muiden ääniä.

SE, MIKÄ JÄÄ SANOMATTA

OWLAa varten kysyin ihmisiltä heidän saapumisestaan Ouluun. Eräs puhuja kertoi äidistään, joka oli pitänyt Oulua kylmänä kaupunkina ja antanut hänelle lämpimän takin. Hän kertoi vuodenajoista ja kirkkaista tähtitaivaista. Elämällä kaupungissa hän oli vähitellen muodostanut siihen oman suhteensa.

Hän ei sanonut, että hänellä on oikeus olla siellä. Kuunnellessani hänen kertomustaan koin sen oikeuden.

Äidin huolen, kylmyyden ja elettyjen vuosien kautta tuli kuultavaksi ihmisen kuuluminen paikkaan.

Jokaisella äänellä on minulle lähtökohtainen oikeus olla merkityksellinen. Sen arvo ei ala siitä, että kuulija liikuttuu. Kertomus voi kuitenkin auttaa havaitsemaan arvon, joka muuten jäisi huomaamatta. Tavallinen vastaus tavalliseen kysymykseen voi kantaa enemmän kuin puhuja yrittää erikseen ilmaista.

Ajattelen, että jotakin arvokasta jää usein sanomatta. Kuulija voi aavistaa kaipuun, jolle puhuja ei anna nimeä, ja samalla kuulijan oma elämä tulee mukaan. En voi aina erottaa, mitä tunnistan toisessa ja mitä tuon tilanteeseen itse. Tämän epävarmuuden kanssa voi viipyä. Toisen kokemusta ei tarvitse ratkaista omaksi tiedoksi.

Tämä koskee myös läheisiä. En koskaan pääse siihen yhteisöön, jossa äitini on merkityksellinen; en tunne sitä puolta hänestä. Installaatiossa kuulen siitä jotakin. Työ heittää minut trampoliinin lailla takaisin omiin keskeneräisiin pohdintoihini elämästäni, johon kuuluu myös muita. Kuuleminen ei anna minulle pääsyä hänen elämäänsä. Se tekee havaittavaksi, että hänellä on sellainen, ja että läheisyys voi syventyä samalla kun toisen erillisyys tulee selvemmäksi.

Myös oma kaipuu saa tulla kuuntelemaan. Toisen elämä muistuttaa siitä, kuinka moni meistä elää keskeneräisten suhteiden ja toteutumattomien toiveiden kanssa. Teos voi antaa näille kokemuksille tilaa. Se ei lupaa täyttää niitä.

KUN MUUT SAAPUVAT

OWLAn kävijä kirjoitti 15.9.2023 olleensa teoksessa noin tunnin, kunnes museo sulki ovensa. Hän kuvasi lepoa, itkettämistä ja halua laulaa mukana. Yhdessä kohdassa hän kirjoitti:

”Oli kiinnostavaa jakaa se tila. Välillä olin hyvin tietoinen muista, tervehdin ohikulkiessani, ja se tuntui vähän hassulta ja inhimilliseltä, ja välillä unohdin sen.”

Tässä kokemuksessa huomio liikkui oman uppoutumisen ja muiden läsnäolon välillä. Palaute auttaa minua tunnistamaan yhden tavan, jolla teoksen aika voi syventyä. Äänimateriaaliin jo asettunut kuulija alkaa ehkä huomata uusien ihmisten saapumisen. Miten he liikkuvat?

Uskaltavatko he mennä lähelle? Mihin he istuvat? Miten heidän läsnäolonsa vaikuttaa minun yksityisyyteeni?

Kutsun tätä keskinäisyyden koreografiaksi. Äänet jatkavat soimistaan, mutta niiden äärellä syntyvä tilanne muuttuu. Kuulijat ovat erilaisissa vaiheissa: yksi on juuri tullut, toinen levännyt pitkään, joku tahtoo liikkua ja joku olla paikallaan. Yhteinen tila tarvitsee väljyyttä näille eroille. Uuden ei tarvitse tulla aina voimakkaampana tapahtumana; huomio voi herkistyä pienille muutoksille siinä, miten olemme yhdessä.

Olen verrannut tätä varpaiden huljuttamiseen yhteisessä meressä. Välillä voi uppoutua, välillä huomata vieressä olevan ihmisen. Kumpaakaan ei tarvitse tehdä loppuun. Voi olla olemassa hetken vailla tarkkaa määrettä itselle ja toiselle.

TEKIJÄN ÄÄNI MUIDEN JOUKOSSA

Sanat vaikuttavat siihen, mitä ihminen huomaa. Kun sanon, että tässä on penkki, tuossa puu ja sen takana meri, annan huomiolle kiinnityskohtia. Kun kerron laulajasta ja hänen työskentelystään, avaan toisenlaisen suhteen ääneen.

Sanottu rakentaa kokemukselle muotoa. Olen verrannut sitä laariin, jonka läsnäolo täyttää veden tavoin.

Siksi etsin tarkasti, mitä teoksesta kannattaa sanoa. Usein haluan tehdä kuultavaksi laulajan yrityksen: miten tekniikka, harjoittelu ja oma keho kohtaavat siinä hetkessä. Laulaja tarttuu haasteeseen ja yrittää parhaansa. Työskentely jatkuu läpi elämän, samalla kun instrumentti, hänen oma kehonsa, muuttuu.

Jätän usein myös oman ääneni mukaan. INTER Jurmossa kysyn: mistä tiedät olevasi Jurmossa? Vastaus tulee naurun kanssa: siitä, kun kapteeni sanoo, että Jurmo.

Sitten toinen oli, että miten meri näkyy tai tuntuu elämässäsi? Pahoinvointi.

Kysymykseni saa vastauksen, joka palauttaa sen konkreettiseen tilanteeseen ja ihmisten omaan tapaan ajatella.

Vaikka kysymys tavallaan olisi yksinkertainen, ytimekäs, mutta se kuulosti siinä siltä, niinku joku kana ois kaakattanut ja se kysymys tuli ihan jotenkin reunoilta ja laidasta. Mutta myös tiedostaen, että mulla olisi ollut valta leikata se oma ääni pois siitä, mutta mä en leikannut.

Antropologi Kirsi Sonck-Rautio istui vieressäni, kun hän kuunteli teosta Jurmossa. Hän kuuli kysymykseni ja naurahti hiljaa, ehkä siksi, että yksinkertaiseen kysymykseen olisi hänenkin ollut vaikea vastata.

Kuulija kuulee silloin myös minut kyselemässä ja etsimässä. Olen yksi tilanteeseen osallistuvista ihmisistä. Minulla on tekijänä valta valita, mitä tallenteista kuuluu ja missä järjestyksessä, mutta äänitteessä kuuluu myös riippuvuuteni muista. Heidän vastauksensa eivät synny yksin minun tahdostani.

Lukuohjeen pitäisi auttaa kuulijaa löytämään oma suhteensa tähän tilanteeseen. Sen ei pitäisi kertoa hänelle etukäteen, millainen kokemus osoittaa teoksen tulleen oikein kuulluksi.

YHTEYS LÄHTÖKOHTANA

Olen pitkään hahmottanut ihmisten kohtaamista erillisyyden kautta: kuuntelen, mikä pitää meitä etäällä toisistamme, ja etsin kysymyksiä, joiden kautta voisi löytyä jotakin intiimimpää. Samalla olen alkanut huomata, kuinka paljon huomiota se sitoo siihen, minkä pitäisi ensin purkautua.

Viime aikoina olen etsinyt rinnalle toista lähtökohtaa. Olen nähnyt ihmisessä aurinkoisuutta, tapaa lämmittää ympäristöään jo siinä missä hän on. Se on saanut minut kysymään, voisiko teoksen yhteisyys olla alusta asti läsnä. Voisiko sen piirissä olla keskeneräisenä ilman, että keskeneräisyydelle pitäisi tapahtua jotakin?

Purkautuminen, ilo ja lepo kiinnostavat minua edelleen. Haluan rakentaa aikaa, jossa kokemus voi syventyä. Kuulijan oma tahti kuuluu kuitenkin samaan teokseen.

Koollekutsujana rakennan olosuhteet ja vastaan valinnoistani. En voi päättää, mitä yhteinen tilanne merkitsee jokaiselle. Voin yrittää antaa äänille paikan, jossa niiden ei tarvitse ansaita olemassaoloaan, ja kuulijalle aikaa havaita, mitä niiden äärellä tapahtuu.

INTER-sarjan välisyys on minulle tätä suhteiden tapahtumista kuuntelemisessa. Oma kokemus saa olla yksityinen. Sen kanssa voi silti kuulua yhteiseen tilaan, myös silloin, kun jotakin jää sanomatta.

Sama penkki kolmessa maisemassa

Kaikki katsovat samaa merta.

Lause syntyi Jurmossa, kun penkki oli jo paikallaan ja ensimmäiset kuulijat istuivat siinä selin kameraan. Se on havainto siitä, mitä penkki tekee: se asettaa ruumiin tiettyyn asentoon ja kääntää katseen tiettyyn suuntaan, ja sen jälkeen kuunteleminen tapahtuu siinä asennossa.

Kristiinankaupunkiin tulee Jurmon penkin kanssa identtinen penkki. Penkki on tässä sarjassa sama asia kuin muotti verstaassa: rakenne, joka toistuu tarkasti, jotta kaikki muu voi vaihtua. Jurmossa penkin ympärillä on kymmenen kaiutinta, kallio, kappeli ja hautausmaa. Kristiinankaupungissa niitä on neljä, ja penkin takana on leikkipuisto ja kauempana merenkulkijoiden muistomerkki. Kolmas paikka on valmistelussa Visbyssä, eikä sen muotoa ole päätetty. Kaiuttimien määrä, kielet ja maa-aines ovat eri, penkki on sama.

Syyskuussa 2026 neljä valettua kaiutinta olivat ensimmäistä kertaa esillä niemenkärjessä. Niistä ei tullut ääntä. Äänitykset tehdään toukokuussa 2027 yhdessä kaupunkilaisten kanssa, ja teos avataan vasta sen jälkeen. Muoto oli siis paikalla ennen ääntä, ja joutui olemaan siellä yksin. En ollut ajatellut tätä järjestystä etukäteen. Äänettömänä kaiutin osoittaa jonnekin kertomatta mihin.

Tämä on sama kahtiajako, josta koko tämä kirja kertoo. Muotti on se, mikä ei neuvottele: mitat, kaari, paino, asento. Kenttä on se, mikä neuvottelee kaiken: tuuli, kielet, ihmiset, etäisyydet, se mikä sattuu olemaan taustalla. Kun muotti pysyy tarkkana, kenttä voi olla vapaa. Jos molemmat vaihtuvat, minä en tiedä mitä olen tehnyt. Kuulija kohtaa yleensä vain yhden paikan eikä voi verrata penkkejä. Vertailu on tekijän työkalu: samana pysyvä asento on mittapuu, josta näen, mikä paikassa on paikan omaa.

Penkki on siis muotti ruumiille. Se valaa saman asennon kolmeen eri maisemaan. Ihminen istuu Jurmon kalliolla ja Kristiinankaupungin niemenkärjessä samassa asennossa, samalla korkeudella, samaan suuntaan kääntyneenä, ja kuulee kaksi aivan eri paikkaa. Kun asento pysyy samana, ero jää paikan ja äänen tehtäväksi.

En tiedä vielä, mitä kolmas penkki tekee sarjalle. Kaksi paikkaa on rinnastus, kolme alkaa olla rakenne. Jossain vaiheessa penkki lakkaa olemasta kalustetta ja alkaa olla teoksen kieliopillinen elementti, se osa lausetta, joka pysyy samana kun muut sanat vaihtuvat. Sitä en osaa etukäteen suunnitella, ja se on hyvä merkki.

Se mitä osaan suunnitella, on penkin korkeus, syvyys, kaltevuus ja materiaali, ja se että kaikissa kolmessa paikassa vesi on edessä. Kaikki muu jää maisemalle.

VEDEN OMA TODELLISUUS

Kristiinankaupunkiin suunnittelemassani teoksessa kysyn, saako vesi olla muutakin kuin ihmisen kokemuksen palveluksessa. Voin rakentaa sen äärelle paikan, jossa kuunnellaan, levätään ja huomataan oma hengitys. Mutta jos vesi muuttuu kokonaan oman sisäisyyden kuvaksi, kuuntelen siinä lopulta vain itseäni. Minua kiinnostaa myös liike takaisin ympäristöön: mitä alan kuulla paikasta ja sen ihmisistä, kun oma kiire hetkeksi hellittää?

Vesi on siinä riippumatta siitä, rauhoittuuko kukaan. Sillä on yhteys kaupungin elämään, historiaan ja siihen, mitä täällä tehdään nyt.

Se ei tyhjene siihen, mitä se minussa herättää, eikä sen tarvitse onnistua lohduttamaan minua.

Kun äänite loppuu, vesi jatkaa liikettään. Sen todellisuus ei riipu teoksestani. Minun vastuullani on se, miten rakentamani tilanne auttaa huomaamaan myös tämän.

Kuinka paljon tilaa jätän sille, mitä en ole vedestä säveltänyt?

Kaikki tapahtuu ihmisten kautta

Kristiinankaupungista, Senegalista ja harmonian hinnasta

Olin ollut Kristiinankaupungissa kaksi viikkoa, kun Staffan Martikainen sanoi jotakin, joka jäi soimaan mieleeni. Hän on toimittaja ja yhdistysaktiivi, joka pyörittää Jarmo Pikkujämsän kanssa Studio Fremdelingiä, kaupungin pitkään tyhjillään olleeseen liiketilaan perustettua studiota. Käytännössä he kaksi olivat residenssin fasilitaattorit.

”Täällä kaikki tapahtuu ihmisten kautta.”

Olin ehtinyt huomata saman. Kun tarvittiin avain, tila, laulaja, teknikko, historiallinen tieto tai lupa katsoa jotakin, joku tunsi ihmisen, jolle kannatti soittaa. Organisaatiot olivat olemassa, mutta niiden toiminta ruumiillistui yksittäisiin ihmisiin. Yhdistyksellä oli nimi, museolla kokoelma ja säätiöllä rakennuksia, mutta käytännössä asia liikkui vasta, kun oikea ihminen vastasi puhelimeen.

Sitten Staffan lisäsi:

”Ihan kuin Senegalissa.”

Tunnistin järjestelmän heti. Elin lapsuuteni Senegalissa. En puhu tässä Senegalista maana enkä kulttuurina, vaan siitä, mitä siellä eletty lapsuus minulle opetti: miltä tuntuu elää ympäristössä, jossa virallinen asema tai organisaation nimi ei vielä kerro, miten asia todella tapahtuu. Todellinen liike kulkee ihmisten välillä. Se riippuu luottamuksesta, historiasta, sukulaisuudesta, palveluksista, loukkauksista, ystävyydestä ja siitä, kuka suostuu puhumaan kenelle.

Tällainen järjestelmä voi olla hämmästyttävän elävä. Asia, joka virallista reittiä pitkin pysyisi paikallaan, voi ratketa yhdellä tapaamisella.

Sama läheisyys tekee järjestelmästä haavoittuvan. Kun asia ja ihminen eivät erotu toisistaan, erimielisyys ei jää asiaan. Rikkoutunut suhde voi sulkea oven, jonka avaamiseen ei ole muuta reittiä.

Päätös voi näyttää ulospäin hallinnolliselta, vaikka sen sisällä vaikuttaa vuosien historia ihmisten välillä. Valta ei välttämättä sijaitse siellä, missä organisaatiokaavio väittää sen sijaitsevan.

Niissä verkostoissa, joihin itse osuin, ruotsinkielinen kulttuuri on säilynyt pitkän yhteisen työn tuloksena. Kieltä, rakennuksia, yhdistyksiä ja omia hautausmaita on pidetty elossa sukupolvesta toiseen. Ajatuksessa valtiosta valtion sisällä on jotakin tunnistettavaa. En kuvaa tässä koko kaupunkia enkä yhteisön sisäistä elämää, vaan sitä, mitä muutaman viikon aikana tuli vastaan.

Aluksi näin ennen kaikkea sen, mitä tämä työ oli onnistunut suojelemaan. Staffanin lauseen jälkeen ymmärsin tarkemmin myös sen hinnan. Säilyttämisen rakenteet eivät ole viattomia. Ne eivät ainoastaan kanna kulttuuria, vaan jakavat pääsyä, luottamusta ja vaikutusvaltaa. Juuri ne ihmiset, joita rakenne suojelee ulkopuolelta, elävät kaikkein tiukimmin sen sisäisten suhteiden varassa.

Pienessä yhteisössä ei välttämättä ole neutraalia paikkaa, johon vetäytyä. Sama ihminen kohdataan työssä, yhdistyksessä, kaupassa, kadulla ja hautausmaalla.

Arvostelu voi muuttua henkilökohtaiseksi, ja kritiikki voidaan kuulla hyökkäyksenä kaikkea sitä vastaan, mitä on yritetty pitää elossa.

Läheisyys sekä pitää että sitoo. Sama muisti, joka säilyttää kuolleiden nimet, voi säilyttää myös vanhat loukkaukset. Sama yhteys, joka saa asian tapahtumaan yhdellä puhelinsoitolla, voi estää sen tapahtumisen, jos puhelimeen vastaa väärä ihminen tai kukaan ei enää soita.

HARMONIAN HINTA

Aiemmin tässä kirjassa kirjoitin, että kun äänet sulautuvat yhdeksi, suhteet häviävät. Kristiinankaupungissa tuo lause sai konkreettisen merkityksen.

Jos rakentaisin kaupungin äänistä yhden eheän kuoron, voisin samalla peittää sen, mistä kaupunki todella koostuu. Ihmiset eivät muodosta yhteistä ääntä siksi, että heidän välillään ei olisi ristiriitoja. Yhteys ei edellytä samanlaisuutta, yksimielisyyttä tai sitä, että vaikeat suhteet saadaan ratkaistua ennen kuin voidaan olla samassa tilassa.

Teoksen ei tarvitse paljastaa paikallisia konflikteja eikä käyttää ihmisten välisiä haavoja materiaalina. Sen ei myöskään tarvitse ratkaista niitä. Se voi tehdä jotakin tarkempaa: rakentaa tilan, jossa yhteisö saa kuulua ilman, että se pakotetaan kuvaksi yhtenäisestä ja harmonisesta yhteisöstä.

Kristiinankaupunkiin suunnitellussa teoksessa kolme ihmisen ääntä tulee soimaan samanaikaisesti eri kaiuttimista. Ne muodostavat yhteisen resonanssin, mutta eivät sulaudu yhdeksi ääneksi. Jokainen säilyttää oman hengityksensä, sävelkorkeutensa, voimansa ja haurautensa. Yksi voi olla vakaa, toinen horjua ja kolmas vaieta hetkeksi. Niiden välille syntyy jatkuvasti uusia suhteita, mutta mikään ääni ei yksin määritä kokonaisuutta.

Harmonia ei silloin tarkoita ristiriidattomuutta. Se tarkoittaa kykyä olla samassa tilassa erillisinä.

Teos syntyy avoimesta kutsusta, mutta avoin kutsu ei tee siitä koko kaupungin kuvaa. Siinä tulevat kuulumaan ne, jotka vastaavat. Joku ei kuule kutsua. Joku ei luota siihen. Joku ei halua osallistua.

Joku kokee, ettei kutsu ole tarkoitettu hänelle. Heidän poissaoloaan ei voi korjata puhumalla heidän puolestaan.

Siksi myös tyhjä tila kuuluu teokseen. Kaikkea ei täytetä äänellä eikä jokaista hiljaisuutta tulkita. Teos ei väitä, että kaikki ovat jo mukana tai että yhteys olisi valmis. Se antaa erillisille äänille paikan kuulua ja jättää niiden väliin tilaa sille, mitä ei tunneta.

Kysymys tuli minua itseäni vastaan eräissä avajaisissa Kristiinankaupungissa. Esillä olivat senegalilaiset, mauritanialaiset ja malilaiset kankaat. Minut esiteltiin äänitaiteilijana, ja esittelijä keskeytti itsensä kesken lauseen: hän ei osannut sanoa, mitä äänitaide on. Kaksi ihmistä jäi odottamaan vastausta. Sanoin, että se mitä teen on heille tuttua. Minua kiinnostaa, mitä ääniä täällä on ja mitä täältä puuttuu. Kenen ääni täällä kuuluu ja kenen ei. He tarttuivat siihen heti. Täällä syntyneenä sitä on niin tottunut olemaan, ettei tule ajatelleeksi.

Samassa hetkessä kysymys kääntyi minuun. Jos minä kysyn kenen ääni kuuluu, minä myös päätän sen. Kuuntelija ei ole kysymyksen ulkopuolella. Avoin kutsu on minun muotoilemani, ja siihen vastaavat ne, jotka tunnistavat sen omakseen.

Voin kysyä, miksi jonkun ääni ei soi täällä, mutta en voi kysyä sitä puhtain käsin. Kysymys on samalla lasku minulle: jos se on tosi, se velvoittaa vaivaan eikä hyvään tahtoon.

Se, mikä ei tullut sanotuksi, jää teokseen avoimena tilana.

Mitä työni palvelee

Rahasta, ajasta ja riittävän täydellisestä muodosta

Kun kaiken tämän jälkeen kysyn, miksi kuultu ei saa jäädä vain minuun, vastaus ei ole ylevä. Jos en tekisi tätä työtä, minun pitäisi tehdä jotakin muuta työtä, koska työttömyystuella ei elä. En voisi asua nykyisessä asunnossani 564 eurolla kuukaudessa. Minulla olisi pomo ja viitenä päivänä viikossa työ, josta käteen jäävä raha ei ehkä sekään riittäisi. Maailma on tässä suhteessa vittumainen paikka. Ihmisen on tehtävä jotakin, kulutettava energiaa ja ansaittava elantonsa, tai käy huonosti.

Olen miettinyt, voisinko hakea elantoni metsästä, mutta täällä on kylmä. Käytännössä elantoni on epävarmoissa apurahoissa ja siinä, että jatkan eteenpäin. En ole vapaa selviytymisen järjestelmästä. Taiteilijan elämä ei tapahdu talouden ulkopuolella. Taiteellinen autonomia tarkoittaa minulle sitä, että voin ainakin osittain valita, mihin välttämättömään työhön elämäni energia kuluu.

Tämän työn tekeminen antaa minulle olosuhteen, jossa minulla ei tarvitse olla pomoa. Se antaa aikaa muistamiseen, läsnäoloon ja artikulaatioon. Saan työskennellä niiden kysymysten parissa, jotka alkavat usein vasta toimeentulon jälkeen: mitä tapahtuu, kun väliaikaisuus tarttuu niihin elämän kohtiin, joiden ei haluaisi muuttuvan? Miten ihminen elää, kun selviytymisen ja kiipeämisen logiikka ei enää riitä merkitykseksi?

Tämä on erityispositio, josta olen hyvin kiitollinen. Siksi pyrin tekemään joka päivä kahdeksan tuntia töitä, saman ajan jonka olisin kaupassa, kirjastossa, uimahallissa tai mainostoimistossa. Kiitollisuus ei tee työstä kevyttä. Välillä ulkoisen pomon tilalle voi kasvaa sisäinen pomo, joka vaatii jatkuvaa etenemistä. Musta oli ihanaa, että mä kykenin antamaan itselleni luvan mennä päiväunille. Toivottavasti nytkin kykenen antaa itselleni luvan mennä päiväunille. Kuuntelemaan sitä, mitä tämä keho aidosti tarvitsee. Apurahojen epävarmuus voi tehdä autonomiasta uudenlaisen pakon. Silti työ antaa minulle mahdollisuuden käyttää kokemuksellista pääomaani maallisessa muodossa, tässä yhteiskunnassa ja tässä maassa.

Jos minun on joka tapauksessa tehtävä työtä, haluan käyttää työni sellaisten olosuhteiden rakentamiseen, joissa ihminen voi hetkeksi päästä selviytymisen ja kiipeämisen toiselle puolelle.

Tämä näkyy yhteisöllisissä teoksissa. DUX Kristiinankaupungissa on vielä sisällöltään tuntematon. En tiedä, mitä yhteisöstä tulee vastaan. Minun on luotettava pääomaan, joka on kertynyt kuuntelemisesta, installaatiotekniikasta ja emotionaalisten rakenteiden hahmottamisesta. Voin järjestää kuoroharjoitukset ja äänitykset, mutta en määrätä etukäteen, mikä yhteisön erityinen tapa muodostaa yhteyttä on. Voin tallentaa sen, miten ihmiset hieroutuvat toisiaan vasten, etsivät rytmiä ja löytävät iloa. Jos tämä tapahtuu Suomessa kolmella eri kielellä, teos voi päivittää kokemusta siitä, mitä suomalaisuus ja ihmisyys voivat olla.

En kuvaa yhteisöä ulkoapäin. Rakennan tilanteen, jossa sen erityinen tapa muodostaa yhteyttä voi tulla aistittavaksi.

Kun ihmiset ovat riittävän alttiita toisilleen, tittelit voivat hetkeksi pudota ja välittömät aistilliset reaktiot korostua. Alttius ei tee ihmisistä automaattisesti hyviä eikä haavoittuvuus poista julmuutta. Siksi turvallinen piiri on rakennettava.

Omassa elämässäni teen samankaltaista työtä, kun palautan läheisen ihmisen huomion toisen puutteista hänen omaan toimijuuteensa ja arvontuntoonsa.

Minulle on täysin hyväksyttävää, että ihminen ammentaa jostakin muualta kuin minun teoksestani. Minulle ei ole yhdentekevää, jos hän ei ammenna mistään. Välinpitämättömyys ei ole neutraalia. Meillä on vastuu ihmisistä ja ihmisyydestä kollektiivina. Kukaan meistä ei muuta maailmaa yksin. Teemme pieniä eleitä ja tekoja.

RIITTÄVÄN TÄYDELLINEN MUOTO

Haluan, että työni koskettaa myös tavallista elokuvissa käyvää ihmistä eikä vain valmiiksi vihkiytynyttä taideyleisöä: että aviomiehet eivät ainoastaan seuraa vaimojaan näyttelyyn vaan viihtyvät itse teoksen äärellä, ja että työ tavoittaa myös yksinäisen kaupungissa haahuilevan ihmisen.

Ajattelen erästä pientä julkista teosta Helsingin Kalliossa. Franzéninkujalla sadevesikaivon ritilän alta kuuluu Finnairin lentokuulutus: Amsterdamin lento on lähdössä.

Teos on ympäristötaiteilija Markku ”Sika” Puustisen Mutta minä lähden vuodelta 2000. Sen voima ei perustu suureen metafyysiseen väitteeseen. Se on tilaparadoksi, jossa on huumoria ja kekseliäisyyttä. Tekniikkaa on vähän: kaiutin ritilän alla. Muistan myös kiven, jossa on ohje lähettää tekstiviesti, ja jonkun joka vaihtaa akun; näitä en ole tarkistanut. Muoto on ehkä täydellinen, tai ainakin riittävän täydellinen.

Juuri jatkuvuus tekee siitä virallisen. Teos ei ole vain oivallus tekijän mielessä. Sille on annettu paikka, nimi, tekniikka, huolto ja suhde ohikulkijaan, ja se on ollut siellä vuodesta 2000. Maailma on ottanut teoksesta osan vastuuta.

Minäkin haluan tehdä työn, joka voi jäädä kollektiiviseen muistiin. Tässä halussa ei ole mitään vastakkaista syvälle kuuntelemiselle. Minun suuntani on rakentaa maailmaan muotoja, joista voidaan pitää huolta. Haluan nimen kiveen, mutta vielä enemmän haluan, että ääni kuuluu viemäristä silloinkin, kun en itse ole paikalla.

Teoksen ei tarvitse olla absoluuttinen. Sen täytyy olla riittävän täydellinen, jotta maailma voi ottaa siitä vastuuta.

Syvä kuunteleminen estää minua antamasta elämäni energiaa ensimmäiselle tarjolla olevalle tarkoitukselle. Artikuloimisen velvollisuus estää minua pitämästä kuulemaani vain itselläni. Minun on joka tapauksessa tehtävä työtä. Pieteetti on sitä, että valitsen mahdollisimman tarkasti, mitä työni palvelee.

Pieteetti on paluumatka. Se alkaa ennen sanoja, solussa tuntuvasta oikeudesta, ja kulkee epäilyn, leikkauksen, toimeentulon ja toisten ihmisten kautta. Se estää minua hylkäämästä kuulemaani.

Kuunteleminen tilallisena ehtona

Loppulausuma

Lähdin Jurmosta Hillan kanssa avajaisia seuraavana aamuna. Elina Tuomarila ja muut säätiön ihmiset sekä kutsuvieraat olivat lähteneet edellisenä iltana. Yritin vielä saada yleisöpalauteboksin verkkoyhteyden toimimaan. Minulla oli kaksi mokkulaa, mutta yhteys oli huono. Jätin boksiin myös oman ääniviestini. Lautan lähtöön oli tunti.

Sanoin siinä, ettei tässä kohtaa voi muuta kuin kiittää, pelätä pahinta ja toivoa parasta. Toivoin, että työ auttaisi välittämään sitä sydäntä, jonka olin itse saarelta löytänyt.

Huolet olivat konkreettisia. Yhden maahan viedyn johdon lähellä oli muurahaiskeko. Mietin, syövätkö muurahaiset muovia. Kestävätkö vesisuojaukset ulkosaariston? Kestävätkö kuulokkeet? Teoksen oli jäätävä toimimaan olosuhteisiin, joita en voisi olla jatkuvasti tarkastamassa.

Enhän mä päässyt edes käymään kotona siinä välissä. Mä menin suoraan Nivalaan valmistelemaan seuraavaa työtä.

Suuri osa rakentamastani on tällaisia perusasioita. Ääni, sen paikka, kuulokkeet, painikkeet ja ajastukset vaikuttavat siihen, mitä ihminen voi kohdata. Myös puuttuva tieto vaikuttaa. Teokseen jäi tekemättä kyltti kaiutinäänten soittoajoista. Myöhemmin tapasin satamassa ihmisen, joka oli kuullut kuulokeosuuden mutta ei ympäröiviä ihmisääniä. Hän ei ollut tunnistanut betonimuotoja kaiuttimiksi. Vasta laivassa ajattelin, että hän oli ehkä käynyt paikalla illalla, kun kaiuttimet oli jo ajastettu pois päältä. En tiedä, oliko näin. Mutta puuttuva tieto oli todellinen aukko rakentamassani tilanteessa.

Kun teos toimii, en enää tee sen päivittäisiä valintoja. Automaatio käynnistää ja sammuttaa sen, eikä äänenvoimakkuutta säädetä tilanteesta toiseen. Tekemisen aikana rakentamani suhteet jäävät ääniin ja niiden paikkoihin. Minä lähden, mutta muut voivat tulla niiden äärelle.

Joskus saan kuulla, mitä siellä tapahtui. Kaksi Jurmon kävijää lähetti minulle palautteen, jossa he kertoivat alun hämmennyksestä, levottomuudesta ja vähittäisestä asettumisesta. He kuvasivat meren, tuulen ja ihmisäänten kuulumista samaan paikkaan sekä mahdollisuutta seurata paikallisten keskustelua sivusta.

Tämmöisestä hiljaisten laatujen arkkitehtuurista saa hirveän vähän palautetta.

Tunnistin kertomuksesta jotakin siitä, mitä olin rakentanut. Se ei tarkoita, että tuntisin heidän kokemuksensa kokonaan.

Haluan, että kuulokkeissa voi hellittää ymmärtämisen vaatimuksesta ja kuunnella itseä. Omien solmujen ei tarvitse ensin aueta. Silmät avatessaan ihminen voi kuulla ympäröivän ihmisparven omasta rauhastaan käsin. Meri ja hiljaisuus ovat saarella jo. Teos antaa yhden tavan kuulla ihmisen elämä niiden keskellä.

Työ jatkuu myös silloin, kun kirjoitan siitä. Meri ajattelee meissä -kirjasessa ja muissa teksteissä yritän antaa kuuntelemisen jatkua toisessa muodossa.

Kirjoittaessani ajattelin, että saarelle jäävät äänet, penkki ja valamani kaiuttimet, ja että niiden äärellä alkaa kuunteleminen, jossa en ole itse mukana.

Teos on nyt purettu. Saarelle ei jäänyt mitään. Kaiuttimet ovat Kristiinankaupungissa ja tulevat sanomaan toisen paikan asiat toisilla äänillä. Jurmossa on kallio, kappeli ja hautausmaa niin kuin ennenkin, eikä siellä ole enää mitään minun asettamaani, jonka äärelle voisi tulla.

Tämä kirja on se, mikä jäi. En suunnitellut sitä niin. Kirjoitin sen teoksesta, jonka oletin olevan olemassa silloin kun joku lukee tämän. Nyt se on ainoa muoto, jossa teoksen osat ovat vielä yhdessä. Kaiuttimet ovat olemassa ja lähtevät toiseen paikkaan. Tallenteet ovat kovalevyllä. Mutta se tilanne, jossa nämä äänet kuuluivat juuri näistä kaiuttimista juuri sillä kalliolla, ei ole enää missään muualla. Se tarkoittaa, että kaikki, mitä olen täällä sanonut kuuntelemisesta, koskee tätä kirjaa itseään: kuultu pitää saada takaisin tarkkaan muotoon, koska itse tilanne ei jää. En voi enää tarkistaa väitteitäni teosta vasten. Lukija ei voi mennä katsomaan, olinko oikeassa.

Se on epämukavaa. Kuunteleminen, josta olen kirjoittanut, ei ollut koskaan pysyvän äärellä olemista. Se oli tarkkaavaisuutta jotakin kohtaan, joka on menossa ohi.

Kaksi kosketusta on näissä kirjoissa kulkenut rinnakkain. Käsi valetulla pinnalla, joka on viileä ja painaa yli kolmekymmentä kiloa. Ihminen oman kaiuttimensa äärellä, kun hänen äänensä tulee takaisin muiden joukosta. Ne eivät sulkeudu yhdeksi asiaksi. Paino pitää äänen paikallaan, ja se toinen kosketus tapahtuu vain, jos joku tulee riittävän lähelle. Kummastakaan en saa varmuutta siitä, mitä siinä kohdassa tapahtuu.

Kirjoitin aiemmin, että vesi on siinä riippumatta siitä, rauhoittuuko kukaan. Ehkä kirjoitin rakkaudesta. En ole varma. Olen varmempi siitä, ettei se kerro penkillä istuvasta ihmisestä mitään. Kovan kuoren alla on jotakin pehmeää, joka värisee: pelko siitä, selviääkö, ja pelko olla yksin. Siksi oma ääni on harvinainen.

Yhdessä laulaminen koskettaa juuri tätä. Kun ihminen antaa yhden äänteen kokonaisuuteen, niin kuin Kristiinankaupungin teoksessa kolmen äänen on määrä soida yhdessä sulautumatta yhdeksi, värisevä olento ei katoa.

Se saa lämpöä ja paikan. Osallistuminen ei poista pelkoa, mutta sen kanssa ei tarvitse olla yksin.

Olen joutunut selittämään usein, ettei työssäni ole kyse surroundista eikä kaiuista. Kyse on suunnista. Kun yksi ihminen puhuu, osaamme kuunnella häntä ja olla samalla muiden äärellä. Sama kyky toimii, kun jokaisella äänellä on oma paikkansa ja oma kaiuttimensa. Siksi kaiutin on raskas ja betoninen. Ääni saa kehon, ja kun äänellä on kehoa, sen merkitys saa painoarvoa. Kun ääni ympäröi kuulijan yhä useammin, tämä ero on ehkä helpompi kuulla.

Kaikki katsovat samaa merta. Kukaan ei kuule samaa. Meri on silti sama.

Kun äänestä tulee huone

OWLA-kuunteluhuoneesta

Ensimmäisen läpimenon alussa olisin pysähtynyt heti. Jatkoin kuitenkin ja katsoin esiintyjistä ohjeita siihen, miten tilassa ollaan. He olivat ensin tavallisia ihmisiä. Vähän myöhemmin he alkoivat edustaa minulle jotakin: toiseutta, aatetta, ideaalia.

Myöhemmin samassa läpimenossa kirjoitin, etteivät he olleet ideaali vaan elämä. Liike näyttäytyi riippumattomana jokena. Lopulta näin heidät yksilöinä ja kahden ystävyksen tarinana. Havaintojen välissä olivat ääni, hiljaisuus, oma paikanvaihtoni, hetkellinen kiusallisuus ja kasvava halu kuulla lisää.

Muistiinpanossa muuttuvat sekä tilanne että tapa, jolla tulen sen äärelle. Myös oma ymmärrykseni on tapahtuma, joka tarvitsee aikaa.

Marraskuussa 2026 Saapumisen tanssillinen työskentely kohtasi Oulun taidemuseon Satulassa rakentamani OWLA-kuunteluhuoneen.

Kahdestakymmenestä kaiuttimesta kuuluvat Cantio Laudisin, Cassiopeian ja Tuiran Kamarikuoron laulaminen, harjoittelu ja puhe. OWLAn alkuperäinen sävellys on Anna Voutilaisen. Äänillä on fyysiset paikkansa, ja kuulija voi muuttaa suhdettaan niihin liikkumalla.

Samat äänet soivat samassa museossa kolme vuotta sitten. Nyt ne kohtaavat ihmisiä, joiden elämät ja ruumiit ovat sen jälkeen muuttuneet.

Henna-Maria Hanhinevan osuus on koreografia, dramaturgia ja tuotanto. Tanssijoina työskentelevät Heta Haapsamo ja Vaatu Ravela. Merja Männikkö osallistuu keholähtöisellä kirjoittamisella. Oma tekijyyteni on äänitaiteessa ja kuunteluhuoneessa. Olen siinä yhtä aikaa tekijä, työryhmän jäsen ja kokija.

Tiedän äänimateriaalista enemmän kuin ensimmäistä kertaa sisään tuleva ihminen. Silti joudun etsimään omaa paikkaani. Ensimmäisen harjoituspäivän muistiinpanossa kirjoitin: ”Kuuntelin tilannetta, etsin omaa paikkaa sisäisesti.”

Yhdessä kohdassa kysyn, tapahtuuko esiintyjissä muutos. Vastaan itse:

Mun huomio on nyt niiden hitaudessa, et ne on maisema.

Kysymys kääntyy minuun: oma huomioni on asettunut toisin. Tätä olen tässä kirjassa kutsunut pystysuuntaiseksi dramaturgiaksi: mitä tulee havaittavaksi, kun ihminen jää vielä hetkeksi. Hitaus tulee luettavaksi. Liikkeellä alkaa olla aikaa, johon voin asettua.

Alussa etsin esiintyjistä ohjetta. Myöhemmin haluan vaihtaa paikkaa kuullakseni enemmän, ja samalla koen voivani jäädä siihen, missä olen. Saapumiseni jatkui vielä pitkään sen jälkeen, kun olin tullut huoneeseen.

Huoneessa on paljon sellaista, mikä jää tekojen, äänten ja tulkintojen väliin: kuljettava väli, vapaa paikka, hiljaisuus, hetki, jonka tehtävä ei vielä avaudu. Tällaista väljyyttä voi rakentaa täsmällisillä ratkaisuilla. Äänet voi erottaa toisistaan, kulkemiselle voi jättää tilaa ja hiljaisuudelle antaa keston.

Hiljaisuus kuuluu eri tavalla sen jälkeen, kun on kuullut laulua ja puhetta. Vapaa paikka on mahdollisuus muuttaa omaa suhdettaan huoneeseen. Myös toisen ihmisen sisäinen kokemus saa jäädä osittain tuntemattomaksi.

Läpimenon myöhemmässä vaiheessa tanssijoiden liike muuttuu riehakkaaksi. Taustalla kuorolaiset harjoittelevat, ja joku puhuu laulamisessa tekemistään virheistä. Kirjoitan, että tässä saa tehdä virheitä ja miettiä merkitystä tekemisen aikana. Keskeneräisyyden kuuleminen alkaa tuntua luvalta.

Tilanne nousee äänikuplan yli ja muuttuu tapahtumaksi. Se, mikä tallenteessa kuuluu, ja se, mikä huoneessa tapahtuu, alkavat valaista toisiaan.

Purkukeskustelussa liikkujat kertovat, kuinka käsistä kiinni päätyminen tuntui toimivalta ja kuinka päätös jatkaa käsi kädessä käytävälle syntyi tehdessä. Minulle sama loppu oli yllättävä. Jouduin itse ratkaisemaan, milloin oma käsiote irtoaa. Nämä ovat erilaista tietoa samasta tilanteesta, ja ne tarvitsevat toisiaan.

Siitä hahmottuu minulle tärkeä ero. Teoksen merkitys voi jäädä avoimeksi pitkäksi aikaa, mutta ihmisen mahdollisuus toimia tilanteessa tarvitsee riittävästi selkeyttä. Hänen pitää voida ymmärtää, että kädestä voi irrottaa ja tilanteesta voi lähteä.

Voin rakentaa havahtumisen mahdollisuutta, mutta toisen sisäistä kokemusta en voi luvata. Yhteisen eleen voi tarjota, sen ajoitusta voi tarkentaa ja sen lopun voi tehdä tunnistettavaksi. Sen merkitys jää kunkin omaksi.

Merja Männikkö kirjoitti harjoituksissa kehonsa kautta, tanssijoiden liikettä aistien:

Vain me kaksi muiden keskellä. Tutkimme lähentymistä, yhteyttä. Palaan itseeni. Jään kellumaan paikalleni, käännän selkäni. Milloin saavumme toistemme luo?

Saapumisen nimi alkoi läpimenossa kysyä minulta, saapuvatko esiintyjät jonnekin. Kysymys palasi myös minuun: milloin itse saavun siihen, mitä katson ja kuulen? Fyysinen sisääntulo aloitti matkan. Myöhemmin kuulin yksityiseksi kokemani laulun, näin ihmiset yksilöinä ja halusin kuulla lisää.

Äänistä tulee huone vasta, kun joku asettuu siihen. Saapuminen jatkuu siinä, miten annamme tapahtuneen muuttaa sitä, mitä seuraavaksi teemme.

Vastapäätä

Sarjan päätös

Teatterissa kaikki huomio ohjataan esiintyjään. Valot osoittavat häneen, mikrofoni on poskessa ja katsomo on pimennetty. Silti esitys jätti minut usein kylmäksi. Kerroin tästä AVARAn paneelissa Oulussa. Teatterit ovat lineaarisia taidelaitoksia, ja jos keskusta ei ole vapaa jo työprosessissa, se täyttyy myös esityksessä. Olisin kuulijana tarvinnut itselleni juuri sen hetken, jonka äänisuunnittelijana osasin niin hyvin täyttää.

Saapumisessa yksi Tuiran Kamarikuoron laulajista istui kahden kaiuttimen päässä omasta äänestään. Kun yleisöä kutsuttiin liikkumaan, hän jäi tuoliinsa. Sitten kuulimme hänen kertovan rannasta, jonne hän mielessään meni lepäämään. Hän itse kuunteli meidän kanssamme. Tiesin tarkasti, mistä hänen äänensä kuului. Teatterissa olisin suunnannut siihen valon. Jos olisin lisännyt puheen alle aaltojen kohinaa, olisin jo päättänyt jotakin senkin ihmisen rannasta, joka istui vieressäni.

Elokuva kuljettaa katsojan tunteita, joita siinä itsessään ei ole. Tässä teosmuodossa on ilmeistä, että voima on kokijassa. Siksi huoneessa on myös takapenkit. Jos tilanne on liian voimakas, voi istua syrjemmässä.

Esityksessä oli kohta, jossa molemmat tanssijat olivat ensimmäisen tuolirivin takana ja nostivat käsiään hyvin hitaasti, minuuttien ajan. Siinä kohdassa en ajanut ääniä, vaan kaikki tapahtui hiljaisuudessa. Hiljaisuudessa on paljon voimaa, jos ryhmä pääsee pelon yli ja luottaa toisiinsa ja tilanteeseen. Vierekkäisillä tuoleilla olisi voinut istua lapsi ja tietoisuudentutkija, ja kummallakin olisi ollut koko liikkeen verran aikaa. Se, mitä siinä tunnistettiin ja tunnustettiin, oli kummankin ulottuvilla. Siinä on jotakin kiistatonta.

Itse saatan tuntea omassa käsivarressani, kuinka hitaasti toisen käsi nousee, vaikka omat käteni lepäävät sylissä. Tästä esteettinen elämys minulle usein alkaa. Jokin toisen tekemä tuntuu omassa elämässäni asti. Siinä voi vaikka tulla ikävä jotakuta. Katarsikseksi kutsuisin sitä hiljaista hetkeä, jolloin voin istua ikäväni kanssa toisten seurassa ja unohdan kysyä, saako näin tuntea.

Jurmossa valoin yhden ihmisen äänelle yli kolmekymmentä kiloa painavan kaiuttimen. Saapumisen purussa ehdotin huonetta, josta kaikki kaksikymmentä kaiutinta on viety pois. Tuolit jäisivät rinkiin. Tanssijat kannattelisivat hiljaisuutta, ja jokaisella meistä olisi kolme ääntä käytettävissään. Ehkä huoneessa voisi myös liikkua ja tanssia, niin että itsetietoisuus sulaisi tapahtumaan. Haluaisin istua siinä itsekin. Saattaisin jo tietää, minkä äänen päästäisin ensimmäiseksi. Sitten joku vastapäätä vetäisi henkeä.

OWLA
Jaakko Auio
Saapuminen

INTER, Jurmo — Meri ajattelee meissä, 2026

Jurmo, Turun ulkosaaristo. Kymmenkanavainen kuunteluarkkitehtuuri ulkotilassa.

Käsin valetut betonikaiuttimet: sementti, hieno hiekka, turve, noki, paikallinen pintamateriaali.

Äänitykset yhdeksän päivän aikana keväällä 2026, kolmekymmentä ihmistä ja kolmekymmentä mikrofonia.

Kuulokeosuuden kolme ääntä: Akasaka, Tiina Johansson ja Aino Mattson.

Avajaiset 16.6.2026, esillä syyskuuhun 2026. Yhteistyössä John Nurmisen Säätiön Meren puolella -ohjelma.

INTER, SALATTU, 2026

Galleria Oiva, Ylivieska, 3.–5.7.2026. Kolmekymmenkanavainen ääni-installaatio ja generatiivinen video.

Raudaskylän sekakuoro. Kuoronjohto ja sävellystyö Anna Voutilainen-Veijonen, lauluääni Esa Ruuttunen.

Jurmon kappelin polkuharmonin borduuna. Herättäjäjuhlien aikana 2 303 kävijää.

RE-BIRTH, 2025

MUU Galleria, Kaapelitehdas, Helsinki. Neljäkymmenkanavainen tilallinen ääni-installaatio.

Kuusitoistakanavainen sävellys hengitysäänityksistä ja Hillan resitaatiosta, generatiivinen kuva.

OWLA, 2023

Oulun taidemuseo, Tasku, 24.8.–26.11.2023. Kaksikymmenkanavainen ääni-installaatio ja vesiallas.

56 laulajaa kolmesta pohjoispohjalaisesta kuorosta: Cassiopeia, Cantio Laudis, Tuiran kamarikuoro.

Sävellys Anna Voutilainen. Kuratointi Selina Väliheikki. Noin 240 tuntia äänitettyä puhetta ja laulua.

Uudelleen Oulun taidemuseon Satulassa 12.–15.11.2026: OWLA-kuunteluhuone ja Saapuminen.

INTER, Kristiinankaupunki (DUX) — Täällä jokainen lasketaan, 2026–2027

Suunniteltu pysyvä ulkoteos rantapuiston niemenkärkeen, Kristiinankaupunki.

Nelikanavainen teos: neljä betonista hormikaiutinta ja Jurmon penkin kanssa identtinen penkki.

Kolme kaiutinta muodostaa kolmiäänisen borduunan paikallisten ihmisten äänistä, neljäs avaa kielipainikkeilla suomen-, ruotsin- ja englanninkielisen kertomuksen.

Art in Malakta ry ja Kristiinankaupungin kulttuuripalvelut. Residenssi syksyllä 2026, äänitykset ja tuotanto 2027, avaaminen 2027.

INTER, Gotland, 2027

Valmistelussa. Visby, Gotlanti. Paikkaan vastaava monikanavainen kuunteluteos.

Kehitteillä John Nurmisen Säätiön Sea Too -hankkeessa, isäntänä Baltic Centre for Writers and Translators.

Kaiutinmäärä ja muoto päätetään vasta paikalla tehtävän kuuntelu- ja tutkimusjakson jälkeen.

JAAKKO AUTIO

Kuulijan paikka

Tilallisen kuuntelemisen arkkitehtuureja III · 2026

jaakkoautio.com

Kolmas osa siirtyy kaiuttimesta kuulijaan. Miten havaintotilanne rakennetaan, kuinka kauan ihminen saa jäädä ja mitä tapahtuu, kun yhteinen tila ja yksityinen kokemus kohtaavat.

Sarja päättyy Ouluun, OWLA-kuunteluhuoneeseen, jossa kolmen oululaisen kuoron äänet palaavat museoon ja kohtaavat kuulijat ja tanssijat.

Voin rakentaa havahtumisen mahdollisuutta, mutta toisen sisäistä kokemusta en voi luvata.

Tekstit: Jaakko Autio, lainaus Merja Männikkö. Julkaistu 2026.